

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Максимець Вікторії Олександрівни
«Художні моделі жіночої екзистенції
у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність порівняльного дослідження творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе крізь призму художніх моделей жіночої екзистенції умовлена низкою чинників: по-перше, можливістю комплексного і компаративного висвітлення на матеріалі творчості представниць різних – української і китайської – національних літературних традицій питань жіночої прози; по-друге, перспективою визначаючи основні художні моделі екзистенції жінки й окреслюючи їхні характерні риси, долучитися до подальшої розробки теорії феномену жіночої літератури; по-третє, необхідністю окреслити індивідуально-авторські й національні варіанти жіночої прози, репрезентовані творчістю українки Галини Пагутяк і китайки Цань Сюе; по-четверте, потребою проаналізувати важливі в умовах глобалізації питання, пов'язані з особистісною, гендерною, національною, мистецькою та іншими типами ідентичностей як частиною жіночої екзистенції.

До компаративного вивчення художніх моделей жіночої екзистенції Галини Пагутяк і Цань Сюе спонукав і стан наукового вивчення цієї проблеми: за умови недостатньої розробленості українсько-китайських порівняльних студій і присвячених жіночій прозі зокрема, актуальною є потреба окреслити спільне і відмінне у літературному фемінізмі двох письменниць з оригінальним ідіостилем і концепцією жінки.

Дисертація В.О.Максимець має безпосередній зв'язок з такими актуальними напрямками наукових досліджень, як компаративне вивчення явищ національних літератур із погляду синхронії і діахронії, аналіз трансформації та адаптації світового інтертексту в національних літературах.

Зв'язок дисертації з науковою темою. Тема дисертаційної праці відповідає основним напрямкам дослідження спільної науково-дослідної теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства і кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (державний реєстраційний номер 0117U005200).

Метою дисертації було визначити і схарактеризувати основні моделі художньої репрезентації проблемно-тематичного комплексу «жіноча екзистенція» у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе; розкрити типологічні спільні і відмінні риси кожної з моделей і їхньої формально-змістової специфіки.

Задля реалізації поставленої мети авторкою дисертації були розв'язані такі **завдання:**

1. окреслити основні тенденції критичної рецепції малої прози Галини Пагутяк і Цань Сюе як представниць українського і китайського жіночого дискурсу відповідно;

2. верифікувати методологічний інструментарій дослідження, уточнивши поняття *жіноча екзистенція*, *жіночий наратив*; *художня модель жіночої екзистенції*;

3. запропонувати типологію художніх моделей жіночої екзистенції у її кореляції з проблематикою феномену жіночої прози;

4. визначити проблемно-змістові і стильові особливості основних художніх моделей жіночої екзистенції в малій прозі Галини Пагутяк і Цань Сюе;

5. дослідити есеї української і китайської письменниці як зразки метанаративу жінки-мисткині;

6. проаналізувати спільне і відмінне у творчості Цань Сюе і Галини Пагутяк крізь призму художнього втілення жіночої екзистенції.

Об'єктами дослідження стали *новели й оповідання* різних років, об'єднані в книгу Галини Пагутяк «Потонулі в снігах» (2010) і книгах Цань Сюе «Стара мандрівна хмарина» (1998), «Щрами» (2001), «Вибрані твори» (2004), «Танець чорних душ» (2009). А також *есеїстика* китайської письменниці «Мистецька відплата. Літературознавчі нотатки» (2003) і цикли есеїв «Брама для солі і вітру» з книги «Потонулі в снігах» (2010), «Жорстокість існування» (2002), «Рукави, вологі від роси» (2003) Галини Пагутяк.

Предметом дослідження є типологічно значущі подібності і художня своєрідність малої прози й есеїстики Галини Пагутяк і Цань Сюе як текстових авторських репрезентацій жіночої екзистенції.

Теоретико-методологічну базу дисертації формують праці науковців, які займалися вивченням дотичних до предмета нашого дослідження питань. Це дослідження феномену жіночої прози в українській (В. Агеєва, О. Башкирова, Т. Гундорова, Н. Зборовська, М. Ільницька, Г. Улюра, С. Філоненко, Р. Харчук та ін.) і китайській (Цзян Хунянь, Чень Цзюньтао, Цзінь Вень'є, Хун Цзичен, Шень Їн, Ше Шусень, Чень Сюйгуан, Чжан Чженьцзінь) літературах; праці з гендеру (М. Варикаша, В. Вулф, С. де Бовуар, М. Рубчак, Е. Шовалтер, С. Губар і С. Гілберт, С. Павличко та ін.); студії, присвячені питанням ідентичності (С. Андрусів, Я. Поліщук, Рубчак, Е. Саїд, Е. Д. Сміт, Е. Гелнер, Е. Еріксон, К. Ясперс); структурно-семіотичні дослідження для застосування методу літературознавчого моделювання (Р. Барт, Ц. Тодоров, Е. Фоккема, У. Еко, Н. Астрахан, Л. Кавун, М. Маркова та ін.); основні положення психоаналітичних студій (З. Фройд, К. Г. Юнг, К. Хорні, Ж. Лакан, С. Павличко, Н. Зборовська та ін.), дослідження з міфопоетики і архетипної критики та вивчення інтертекстуальних кодів (Н. Фрай, Дж. Кемпбелл та ін.); ідеї постколоніальних студій (В. Агеєва, А. Матусяк, О. Гнатюк, С. Плохій, Е. Томпсон). Враховані результати досліджень, присвячених різним аспектам прозової творчості Галини Пагутяк (А. Артюх, І. Біла, Г. Бітківська, Т. Бовсунівська, Г. Бокшань, Ю. Вишницька, О. Гальчук, Я. Голобородько, Т. Гребенюк, С. Журба, О. Корабльова, Н. Синицька, Т. Тебешевська-Качак, Т. Шевченко). Критично осмислені висновки та узагальнення наукових досліджень творчості Цань Сюе, зокрема праці

китайських літературознавців (Чжо Цзіня, Бай Сяньюня; Мо Ся, Ван Фей, Му Хоуціня та ін.); українських – М. Войни, О. Воробей, Н. Ісаєвої, Д. Москальова, І. Семеніста; зарубіжних – А. Веделл-Веделлсборг, С. Зонтаг, М.С. Дюк, Ш. Іннес, Б. Морроу).

Методи дослідження. Дисертація базується на основоположних засадах компаративістики. Пріоритетними методами дослідження є поєднання історико-літературного, порівняльно-типологічного, структурно-семіотичного, герменевтичного, гендерного, психоаналітичного, інтертекстуального, архетипного і міфопоетичного підходів. Застосування різних наукових методик дозволило всебічно розглянути художні моделі жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе. Метод добору і систематизації застосований для відбору текстів як ілюстративного матеріалу для теоретичного та історико-літературних узагальнень; історико-літературний – для визначення національної специфіки феномену жіночої літератури в діахронічній проекції; гендерний – для дослідження елементів поетики художнього тексту, зумовлених гендерною свідомістю, та механізмів реалізації фемінної художньої свідомості в тексті; порівняльно-типологічний – з метою встановити і зіставити своєрідність авторських художніх моделей екзистенції жінки; герменевтичний – для тлумачення художніх текстів, їхніх образів і мотивів; архетипно-міфологічний – для аналізу архетипів, міфологем і міфем, які структурують концепцію жіночої екзистенції в текстовому просторі; інтертекстуальний – для вияву міжтекстових зв'язків як характерної ознаки поетики аналізованих творів і засобу об'єктивації «жіночої» картини світу; психоаналітичний – із метою аналізу притаманної для творчості обох письменниць поетики вільних асоціацій, інтерпретації художнього втілення несвідомого (сновидінь, марень тощо), для визначення психотипів жіночих образів їхньої малої прози; метод літературознавчого моделювання спрямований на розробку моделі типологічної ідентифікації малої прози і есеїстики письменниць з урахуванням форм і способів виявлення та характеристики жіночої екзистенції. Враховано синхронний і діахронний аспект аналізу образу жінки та дослідницьку оптику постколоніальних студій щодо питань, пов'язаних зі специфікою національної і особистісної ідентичностей. Для розуміння національно-індивідуальних смислів інтерпретації жіночої екзистенції залучено історичний, культурно-історичний і культурно-політичний контексти.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів полягає в тому, що вперше в сучасному літературознавстві здійснене компаративне дослідження малої прози та есеїстики Галини Пагутяк і Цань Сюе з проекції художнього відтворення письменницями питання специфіки буття жінки в сучасному світі. У праці узагальнено й осмислено поняття «жіноча екзистенція» і «художня модель жіночої екзистенції». Визначено основні типи художніх моделей жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе, проаналізовано їхню специфіку як варіантів індивідуально-авторських репрезентацій. Окреслено поетикальні (на рівні ключових мотивів й образів, інтертекстуальних маркерів) параметри кожної з художніх моделей жіночої екзистенції. Зазначено специфіку і психотип жіночого персонажа різних моделей жіночої екзистенції і його зв'язок з проблемою ідентичності.

Теоретичне значення роботи полягає в обґрунтуванні поняття «художня модель жіночої екзистенції» і її типологічних рис, у подальшій розробці теорії жіночої прози доби постмодернізму. Зокрема визначено індивідуально-авторські інтерпретації мотивної та образної парадигми жінки як відображення тенденцій жіночого дискурсу сучасної української і китайської літератури, досліджено роль художньої національної і світової культури у її формуванні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути застосовані для подальшого вивчення творчості представниць жіночого дискурсу загалом і для порівняльних досліджень сучасної української і китайської прози зокрема. Основні положення дисертаційної праці можуть бути використані у викладанні історико-літературних дисциплін і курсу порівняльного літературознавства, спецкурсів із питань компаративістики та при написанні різножанрових наукових студій.

Апробація дослідження. Основні положення й висновки дослідження оприлюднено в доповідях на 11 науково-практичних конференціях, зокрема на 7 всеукраїнських: VI Конгрес сходовознавців (Україна, Київ, 06.12.2022); Всеукраїнська наукова онлайн-конференція «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації» (Україна, Київ, 21-22 квітня 2023); «I Всеукраїнський форум молодих сходовознавців» (Україна, Київ, 23-24 травня 2023); II Всеукраїнський форум молодих сходовознавців (Україна, Київ, 23-24 травня 2024), у тому числі на 3 всеукраїнських із міжнародною участю: Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова-онлайн конференція «Літературний процес: межі толерантності» (Україна, Київ, 08.10.2021); VII Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходовознавства в Україні» (Україна, Харків, 13 квітня 2023); Всеукраїнська (з міжнародною участю) наукова онлайн-конференція «Літературний процес: від нації колонізованої до нації-переможця» (Україна, Київ, 28.04.2023); та 4 міжнародних наукових конференціях, як-от: IV Міжнародна науково-методична конференція «Сходовознавство. Актуальність та перспективи» (Україна, Харків, 24.03.2023); XVI Міжнародна наукова конференція «Китайська цивілізація: традиції та сучасність» (Україна, Київ, 14.12.2023); Міжнародна наукова конференція «XVII Сходовознавчі читання А. Кримського» (Україна, Київ, 27—28 червня 2024), у тому числі закордонній International scientific conference «Development vectors of philological sciences in the modern context» (Польща, Влоцлавек, 3—4 квітня 2024).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено у 10 наукових публікаціях, із них 9 одноосібних: 5 статей у виданні, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 5 публікаціях (1 у співавторстві), які додатково відображені наукові результати дослідження. Результати дисертації повною мірою висвітлено в наукових публікаціях.

Наукові статті, опубліковані в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

Maksymets V. Narrative strategy of Oksana Dragomanova as a marker of the «feminine» picture of the world (in the example of the story «Sentimental Story»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 57. С. 167–169. ISSN (Online): 2409-1154. DOI статті: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.57.40>

Максимець В. Естетика потворного в образній системі прози Цань Сюе. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023 № 60. С. 124–126. ISSN (Online): 2409-1154. DOI статті: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.60.1.29>

Максимець В. Художній досвід західноєвропейських літератур у рецепції Цань Сюе: прочитання Кафки. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 2 (24). С. 197-204. ISSN (Online): 2617–3921 DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.24.197-204>

Максимець В. Типологія жіночих образів Цань Сюе (на матеріалі малої прози). *Закарпатські філологічні студії*. 2024. № 35. С. 269–276. ISSN (Online): 2663-4899 DOI статті: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.47>

Максимець В. Голос жінки-митця в есеях-автобіографіях Галини Пагутяк і Цань Сюе. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського, серія «Філологія. Журналістика»*. 2024. Т. 35 (74) № 4. С. 158–166. ISSN (Online): 2710-4664 DOI статті: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.4.1/27>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

Максимець В. Рецепція західного літературознавства у творчості Цань Сюе. *Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) наукової онлайн конференції «Літературний процес: межі/ толерантності»* (Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 03.12. 2022). С. 243–246. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/182/3629/8193-1>

Максимець В. Творчість Цань Сюе як об'єкт літературно-критичної рецепції: основні тенденції. *Матеріали XVI Міжнародної наукової конференції «Китайська цивілізація: традиції та сучасність»* (Інститут Сходознавства імені А. Ю. Кримського НАН України, 14.12. 2023). С. 313-317. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/253/7187/16056-1>

Цимбал С.В., Максимець В.О. Імплицитна вербалізація концепту «мир» у сучасному китайськомовному дипломатичному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 60(2). С. 80—84. ISSN (Online): 2409-1154. DOI статті: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.60.2.19>

Максимець В. Жіноча проза і жіноча екзистенція: загальні зауваги. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Вектори розвитку філологічних наук у сучасному контексті»/International scientific conference «Development vectors of philological sciences in the modern context»* (Wloclawek, Republic of Poland. Riga, Latvia, 3–4 квітня, 2024). С. 78-81. URL:<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/458/12346/25803-1>

Максимець В. Жінка як «Інша» в чоловічому світі: художній досвід Цань Сюе і Галини Пагутяк. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «XVII Сходознавчі читання А. Кримського»* (Київ, 27–28 червня 2024). С. 43-44. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/322/9489/21445-1>

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на художні моделі жіночі екзистенції, оприявлені в малій прозі й есеїстиці Галини Пагутяк і Цань Сюе. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані здобувачкою особисто.

Наукові результати дисертації висвітлено в 10 наукових публікаціях, із них 9 одноосібних: 5 статей у виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 5 публікацій (1 – у співавторстві), у яких додатково відображені наукові результати дослідження.

У статті «Імпліцитна вербалізація концепту «мир» у сучасному китайськомовному дипломатичному дискурсі» (у співавторстві з С. В. Цимбал), внесок В. О. Максимець полягає в розробці й опису методології дослідження, у зборі ілюстративного текстового матеріалу, що загалом складає 50% тексту публікації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел (245 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи – 265 сторінок, обсяг основного тексту – 236 сторінок, що відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою Університету «Філологія».

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Робота написана науковим стилем мовлення, її структура відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату.

Усі використані здобувачкою в тексті дисертації свої наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них

основних наукових результатів дослідження та вказані в анотації дисертаційної роботи.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертація В. О. Максимець відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у царині професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової діяльності.

Рішення.

1. Дисертація Максимець Вікторії Олександрівни «Художні моделі жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023.

2. Дисертація Максимець Вікторії Олександрівни та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дослідження, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Максимець Вікторія Олександрівна на високому рівні оволоділа методологією наукової діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Максимець Вікторії Олександрівни «Художні моделі жіночої екзистенції у творчості Галини Пагутяк і Цань Сюе», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження В.О. Максимець ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова –

доктор філологічних наук,
завідувач кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка



Олена БРОВКО